

L'antic esplendor del panteó

SEPULTURA 11.013, UN PANTEÓ ABANDONAT SETANTA ANYS

HENAR MORERA VELÁZQUEZ

Quan en Lluís Pedraza i qui signa aquestes línies recercàvem la història del llegat de les germanes Castells, que va fer possible la construcció de l'Asil del Sant Crist, per al llibre *L'Asil* —editat per l'Ajuntament d'Igualada l'agost passat—, una de les monges, sor Isabel, em va demanar on eren enterrades les germanes perquè, sabent-ho, elles podrien anar a resar a les tombes pel seu repòs etern. Vaig quedar impactada per aquell interès sincer i decididament li vaig prometre que ho investigaria.

El primer pas va ser demanar a l'Ajuntament si les tres germanes constaven enterrades al cementiri d'Igualada. Magdalena Castells estava inscrita en la sepultura 11.013. De les altres dues germanes, Dolors i Concepció, no n'hi havia cap rastre.

La tarda del primer dia de primavera, quan feia dies que duia el paper amb el número a la bossa, vaig tenir l'impuls d'entrar al cementiri a perseguir la sepultura. Vaig anar resseguint les numeracions sense trobar la tomba que buscava fins que, una mica desesperada, vaig demanar ajuda al guarda. Pel número, ell no es guiava, de manera que em va fer entrar a l'habitació que li fa de despatx, on un plànol penjat a la paret dibuixa totes les sepultures numerades. La 11.013 era el panteó que podia veure darrere meu si em girava. Al plànol, sota el número, s'hi llegia escrit en llapis «ROVIRA, comprovar».

Podeu imaginar la consternació amb què em vaig acostar al panteó i vaig resseguir tot el que el pas del temps i l'abandó havien malmès. Les escales donen pas a un terra de marbre en molt mal estat,

els tamborets estan trencats i les tres sepultures, abandonades, sobretot per la part posterior. En la cinta de pedra de sota la creu que amaguen les branques del pi es llegeix «Rovira» i més avall, «*Aquí descansan los restos mortales de D. Ramón Rovira y Prats y de Dª María Torelló de Rovira*». En la tomba frontal, la inscripció diu: «*Aquí yacen los restos del que en vida fue nuestro amadísimo hijo Ramón María Rovira Castells, 13 febrero de 1906, a la edad de 42 años. Rogad por su alma*». Les tombes aparellades no duen cap inscripció que es pugui llegir ara. El nom de Magdalena Castells no hi apareix enlloc. Aquella tarda desconeixia quina era la relació familiar exacta que unia aquells cognoms i per quina raó a ella ningú no li havia gravat cap mena de record.

Qui podia donar-me alguna pista i una mica de consol era en Lluís Pedraza que, efectivament, em va confirmar que, l'any 1918, ella va presentar una instància signant com a vídua Rovira. Res més no sabíem, però estàvem disposats a continuar investigant. Em vaig acostar a parlar amb l'enyorat Josep Miserachs —regidor de Cultura de l'ajuntament— que, tot i la malaltia que estava sofrint, amb aquella força vital tan poderosa que tenia, em va posar en contacte amb la incansable Carme Massanés, la seva secretària, i va reblar: «*De tot plegat, en pot sortir una bona novel·la*». La Carme em va llegir els noms de tots els enterrats al panteó, que eren, per aquest ordre, els següents: Maria Torelló de Riba (un error: devia ser Rovira), Ramon Rovira i Prats, Ramon Maria

Estat actual del panteó

Rovira i Castells (1906), José Rovira (19-2-1913) i Magdalena Castells (24-2-1925, un altre error: va morir el dia 23). La recerca va seguir al Llibre d'Òbits de l'Arxiu Comarcal de l'Anoia i, amb l'ajuda inestimable de la Marta Vives, directora, hem arribat al que sabem fins ara.

Comencem per Ramon Rovira i Prats (4-10-1785 - 12-12-1856), de cal Rovira del casal del carrer Nou, núm. 28-30, edifici que compta amb l'única gelosia que queda a la ciutat. Fill d'una de les famílies més poderoses de la Igualada del XVIII, es va casar el 7 de gener de 1816 amb Maria Torelló i Combelles (5-2-1798 - 23-3-1870), filla d'una altra nissaga igualadina, amb casa pairal al mateix carrer. Ell era administrador del servei de correus. Les restes mortals d'ambdós cònjuges es van traslladar de Barcelona a aquest panteó el dia 8 de gener de 1878, vuit anys després de l'òbit de Maria Torelló. Podríem especular que vivien a Barcelona i que només quan va morir Maria Torelló van pensar a construir el panteó familiar dels Rovira.

Un fill d'aquest matrimoni, Josep Rovira i Torelló (4-3-1825 - 19-2-1913) es va casar el 3 de desembre de 1862 amb Magdalena Castells i Reixachs (1841 - 23-2-1925) i un any més tard van tenir un únic fill, Ramon Maria (nom de l'avi i de l'àvia) (28-12-1863 - 13-2-1906, als 42 anys). Fill, pare i mare es van morir al febrer, i Magdalena Castells va viure òrfena de fill durant dinou anys i onze de vídua. Quan ella mor als 84 anys, se suma al seu patrimoni el llegat de les seves germanes.

No és estrany que el diari *Llibertat*, portaveu de la Comunió Tradicionalista d'Igualada, publiqui la nota següent el 28 de febrer de 1925: «*Dilluns passat, dia 23, canvià aquesta vida amb l'eterna, Na Magdalena Castells, vídua de Rovira, en la que han quedat extingides les dues honorables famílies Castells i Rovira de la nostra ciutat. Dama pietosa i de cor compassiu, havia eixugat moltes llàgrimes. Les cases dels menesterosos han perdut una mare amorosa i un àngel de la caritat. Bo i suplicant una oració per a la seva ànima, acompanyem als seus parents en el seu dol. S'assegura que entre els seus llegats hi ha un Asil de vells per a Igualada*».

I en el *Full Parroquial* de març de 1925 es llegeix: «*El passat mes lliurà l'ànima a Déu la distingida i bondadosa senyora Na Magdalena Castells, vídua de Rovira (q. a. C. s.). A l'entorn de la seva mort s'ha parlat molt d'una deixa testamentària a favor d'un Asil per a Vells desemparats, en la nostra ciutat. A l'hora d'escriure les presents ratlles, ignorem lo que hi ha de veritat d'aquest "vox populi", encara que no ens estranyaria fos cert, donat el bon criteri i sentiments piadosos de la difunta. Sigui com sigui, és una necessitat força sentida la d'un establiment d'aital naturalesa per la nostra industriosa ciutat, ja que poques són les poblacions de categoria semblant on no comptin amb un establiment de retir per a les persones d'alguna edat, pobres o poc menys, i desemparades. Es veritat que tenim el Sant Hospital, que moltes voltes exerceix l'ofici de Casa-Asil de Desamparats, però no és pròpiament la seva funció, i per això seria d'aplaudir una fundació d'una Casa-Asil, pròpiament per a Vells i persones que els atzars*

de la vida ha deixat sols. Nosaltres, que havíem tingut l'honor de relacionar-nos, algunes voltes, amb la vídua Rovira, havíem quedat encantats de les seves qualitats morals i socials i, francament, en sentiríem una joia gran que quedessin confirmats aquests rumors públics de la dita fundació».

Els Torelló, els Castells i els Rovira (i els Cendra i Catarineu) havien estat famílies d'enllaços matrimonials força endogàmics, amb el propòsit clar d'assegurar les seves fortunes. Formaven l'oligarquia benestant igualadina. Al segle XIX, la branca Castells Comas havia fet valuosos llegats per a la millora de les condicions sanitàries i d'ensenyament de la ciutat. Francesc Castells i Comas s'havia casat amb Rosa Reixachs; tres filles seves, dels deu fills que van tenir, havien estat generoses amb la ciutat. La més gran, l'esmentada Magdalena (1841-1925), i les més petites, Dolors (1857-1921) i Concepció Castells i Reixachs (1859-1922), donen nom al carrer Germanes Castells, per damunt de l'Asil, des de l'any 1931, quan l'Ajuntament decideix per unanimitat agrair-los les seves deixes. De fet, en aquell moment ja totes són mortes, i el marmessor de Magdalena, Mn. Miquel Pla i Vergés, rector de la parròquia del Carme de Manresa, demana que els honors s'atribueixin a totes tres germanes, com era voluntat de la testadora.

El llegat de les germanes Castells comença amb la cessió de terrenys que, el 1918, Magdalena Castells ofereix a l'Ajuntament per obrir noves vies públiques, actuant en nom de les seves germanes, en virtut dels poders que li havien conferit, i en nom propi. A la seva mort, l'any 1925, el llegat econòmic passa a ser administrat per dos marmessors, el rector Miquel Pla i Vergés i el mestre de la Capella de la Purificació de Barcelona, Josep M. Torrents i Solé. Amb tot el llegat es construeix l'Asil i se cedeixen les rendes de dos immobles de Barcelona al bisbat de Vic per crear beques per a seminaristes igualadins pobres. Devia ser, doncs, un llegat important...

En el Llibre de Registres del Cementiri, hi ha una anotació que diu que, del 1925 al 1946,

tenen cura del panteó les monges de l'Hospital. Del 1946 fins al dia d'avui, abandonament i oblit. La memòria oral és, però, resistent i corre subterrània: una senyora de vuitanta anys m'explica que la seva mare, un dia de visita al cementiri, li va dir que a la tomba dels Rovira no hi podrien enterrar ningú més perquè, amb l'últim que hi van enterrar (ella no sabia que era la Magdalena), van llençar la clau a dintre. Una altra senyora apunta que la seva mare deia que s'havia deixat escrit que es freguessin les anelles.

En una edició del setmanari *Igualada* dels anys quaranta es relata una visita al cementiri amb motiu de la diada de Tots Sants i el redactor assenyala: «*En ese magnífico mausoleo de mármol descansa la que fue piadosa dama Doña Magdalena Castells, cuyo nombre irá permanentemente unido al Asilo del Santo Cristo, que a su generosidad se debe*». Carlos Sánchez m'ha proporcionat la imatge que reproduïm a la pàgina 6 i que mostra l'antic esplendor del panteó.

Nosaltres hem fet la proposta a l'Ajuntament perquè es reparin el cademat i les lloses trencades i s'hi instal·li una placa discreta, tal com va ser Magdalena Castells, amb la llegenda següent:

En aquest panteó reposa

MAGDALENA CASTELLS I REIXACHS
(1841-1925)

qui va ser, juntament amb les seves germanes
Dolors i Concepció,

testadora d'un considerable llegat econòmic
i de terrenys

que va fer possible la construcció de l'Asil
del Sant Crist

d'aquesta ciutat, inaugurat el 1944.

HENAR MORERA VELÁZQUEZ (Igualada, 1962) és llicenciada en Filologia Clàssica i professora de l'Institut Pere Vives Vich, d'Igualada. Ha estat coautora del llibre *L'Asil. L'Asil del Sant Crist d'Igualada* (2015).